

Гайченко Андрій Віталійович,
аспірант Науково-дослідного інституту публічного права
callcentre@minjust.gov.ua

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ «ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН» ТА «АПАРАТ ДЕРЖАВИ»

В даній науковій статті розкрито зміст поняття, сутність та особливості теоретичних категорій «державний орган» та «апарат держави». Акцентовано увагу на штучному розмежуванні понять «державний орган» та «орган держави». Відповідно наведено теоретичні позиції щодо їх синонімізації.

Доведено, що розмежування понять «державний орган» та «орган держави» є штучним, яке зумовлене самим терміном «орган державної влади», який не має змістових особливостей порівняно з терміном «державний орган».

На основі аналізу теоретичних точок зору щодо змісту понять «державний орган» автором запропоновано авторське визначення, де «державний орган» – це елемент апарату держави, який включено до механізму державної влади, виступає від імені держави, наділений державною владою, в межах встановленої нормативними актами компетенції, фінансується за рахунок державного бюджету, має складну внутрішню будову, діяльність якого направлена на задоволення публічного інтересу та виконання публічних зобов'язань відповідно до пробільності роботи.

Визначено, що державний апарат є структурованою категорією. Структура державного апарату знаходить свій вияв через його внутрішню будову, а також через порядок взаємодії та співвідношення складових його елементів.

Узагальнено, що до ознак апарату держави теоретики права відносять: а) його основний інституційний характер у державі, обтяженість державною владою, яку він уповноважений практично здійснювати; б) формування на основі єдиних принципів організації і діяльності, що забезпечує його системний характер; в) ускладненість системою органів; г) забезпечення його функціонування професійно підготовленими кадрами - державними службовцями; д) його функціонування в певних правових формах; е) необхідність забезпечення певними матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами; є) можливість застосування державного примусу; ж) здійснення управління суспільством від імені народу України на всій території держави за допомогою державного апарату, видання та доведення до реалізації загальнообов'язкових правових норм та представляє державу у зовнішніх відносинах.

Ключові слова: держава, державний орган, державна влада, державний примус, апарат держави.

Gaichenko A. THE CONCEPT, ESSENCE AND FEATURES OF THE THEORETICAL CATEGORIES "STATE BODY" AND "STATE APPARATUS"

This scientific article reveals the content of the concept, essence and features of the theoretical categories "state body" and "state apparatus". Emphasis is placed on the artificial distinction between the concepts of "state body" and "state body".

Accordingly, the theoretical positions on their synonymization are given. It is proved that the distinction between the terms "state body" and "state body" is artificial, which is due to the very term "body of state power", which has no semantic features compared to the term "state body".

Based on the analysis of theoretical points of view on the content of the concepts of "state body" the author proposed an author's definition, where "state body" is an element of the state apparatus, which is included in the mechanism of state power, acts on behalf of the state. competence, financed from the state budget, has a complex internal structure, the activities of which are aimed at satisfying the public interest and fulfilling public obligations in accordance with the volatility of work. It is determined that the state apparatus is a structured category.

The structure of the state apparatus is manifested through its internal structure, as well as through the order of interaction and the ratio of its constituent elements. It is generalized that the features of the apparatus of the state theorists of law include: a) its main institutional nature in the state, the burden of state power, which it is authorized to exercise; b) formation on the basis of uniform principles of organization and activity, which ensures its systemic nature; c) complexity of the organ system; d) ensuring its functioning by professionally trained personnel - civil servants; e) its functioning in certain legal forms; f) the need to provide certain material, financial and other resources; g) the possibility of using state coercion; g) management of society on behalf of the people of Ukraine throughout the state with the help of the state apparatus, publication and implementation of universally binding legal norms and represents the state in foreign relations.

Key words: state, state body, state power, state coercion, state apparatus.

Постановка проблеми. В теорії права, конституційному праві, адміністративному праві існують десятки наукових точок зору щодо змісту понять «державний орган» та «апарат держави». У той же час існують і наукові позиції щодо розмежування та синонімізації понять «державний орган» та «орган держави». Наразі наведемо точки зору теоретиків та власну точку зору щодо даного питання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням змісту понять «державний орган» та «апарат держави» були присвячені наукові праці таких вчених: В.Б. Авер'янова, А.М. Колодія, В.В. Копейчикова, С.Л. Лисенкова, В.П. Пастухова, В.О. Суміна, О.Д. Тихомирова, О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко, П.М. Рабіновича, О.Ю. Оболенського, В.С. Нерсисянца, Г.А. Василевича, І.В. Ткача, Л.Р. Наливайко, О.Ф. Скакун, В.В. Кравченко, В.Н. Протасова та ін.

Метою статті є розкриття змісту поняття та особливостей теоретичних категорій «державний орган» та «апарат держави».

Виклад основного матеріалу дослідження. За Конституцією України єдиним джерелом влади є народ, який здійснює публічну політичну владу, яка може передувати державній владі. Разом з тим, саме державна

влада через державні форми та державні методи та засоби реалізує політичну владу народу. Відповідно джерелом державної влади в демократичних країнах є народ [1]. Він здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. При цьому необхідно зауважити, що це різні форми здійснення цієї влади. У той же час домінуючим обов'язком цих органів є утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Правовий статус державних органів закріплений у Конституції України та інших нормативних актах. Державний орган є основним структурним елементом державного механізму, першоосновою державного апарату [2].

Сучасна теорія права має різні наукові концепції щодо розуміння поняття «державний орган», законодавець також не наводить його конкретного визначення. Розглянемо різні наукові позиції щодо цього терміну.

Так, автори підручника «Теорії держави і права» висловлюють позицію, що державний орган - це установа, що виконує певні завдання в тій чи іншій сфері громадського життя (охорона здоров'я, освіта та ін.) [3, с. 113].

В. Н. Хропанюк доводить, що державний орган є складовою частиною механізму держави, котрий має відповідно до закону власну структуру, чітко визначені повноваження щодо управління конкретною сферою громадського життя й органічно взаємодіє з іншими частинами державного механізму, які утворюють єдине ціле [4, с. 105].

В.В. Копейчиков зазначає, що державні органи мають певну компетенцію, структуру, володіють специфічними методами роботи, утворюються в порядку, встановленому законом, покликани здійснювати основні функції держави [5, с. 75-76].

А.И. Денисов вважає, що державний орган трактується як певним чином організована група людей, що діє у відповідній сфері, у рамках своєї компетенції і бере участь у реалізації певних державних функцій [6, с. 250]. Наведене визначення є не зовсім вірним, так як наведені ознаки є характерними також і для органів місцевого самоврядування, саме тому необхідно уточнювати про ознаку елементу механізму держави, що безпосередньо наділений державно-владними функціями.

О.В. Зайчук та Н.М. Оніщенко зауважують, що орган держави – це структурно відокремлений, внутрішньо організований колектив державних службовців, який наділений компетенцією для виконання певних владно-управлінських функцій і завдань держави, інші характеризують його як структурно організований елемент державного механізму, наділений владними повноваженнями та необхідними матеріальними засадами для здійснення завдань [7, с. 81].

П.М. Рабінович визначає органи держави як ті організації держави, які вона наділила владними повноваженнями щодо інших учасників суспільного життя та необхідними матеріальними засобами для здійснення цих повноважень. Владні повноваження органу полягають у наданій державою можливості встановлювати формально-обов'язкові правила поведінки загального чи індивідуального характеру (юридичні послуги) та домагатись, забезпечувати їх виконання [8, с. 58].

В. Лазарев і С. Липень під органом державної влади розуміють «самостійний підрозділ державного апарату, створеного в установленому законом порядку, що володіє встановленою законом структурою і наділений певною компетенцією» [9, с. 79].

О.Ю. Оболенський надає визначення поняттю: «орган державної влади» як організаційно-правовий інститут практичного здійснення компетенції як сукупності завдань, функцій і повноважень за предметом ведення, встановленого Конституцією та законами України [10, с. 234].

Досить специфічною є позиція О.О. Жиліна, який доводить, що державний орган – це, по суті, технічний термін для позначення певних відносин у державному союзі, утворених існуючим у цьому союзі правопорядком [11, с. 84]. З цим твердженням не можна погодитися, так як цей термін має досить значне правове навантаження, що ґрунтується на певних завданнях, функції та межах компетенції.

Англійський вчений У. Кінг аргументує, що орган держави - це організація, що не відрізняється від будь-якої іншої організації і для якої головне - не кількість та якість складових елементів, а їх взаємозв'язок і взаємодія [12, с. 291].

З цього приводу необхідно зауважити, що в механізмі держави виокремлюються державні органи, державні установи та державні підприємства. При чому окремі науковці не розмежовують їх правовий статус, а вказують, що вони є структурними частинами механізму (апарату) державної влади, наділена певним обсягом державно-владних повноважень» [13, с. 262; 23, с. 336]. Інші зазначають, що це органи орієнтовані на спеціальну функцію, необхідну для життєдіяльності суспільства» [24, с. 183]. На нашу думку, державні органи, державні установи та державні підприємства це елементи державного механізму, які мають різні повноваження, компетенцію, правовий статус, але їх діяльність направлена на виконання публічних зобов'язань, встановлених державою.

Окремі конституціоналісти зазначають, що органом державної влади є «громадянин або колектив громадян, наділений державно-владними повноваженнями, і уповноважений державою на здійснення його завдань і функцій і діючі в установленому державою порядку» [14, с. 443]. З цим твердженням ми не можемо погодитися, так як не можна зводити державний орган до колективу громадян. Колективом громадян є виконавчі комітети органів місцевого самоврядування тощо.

При дослідженні поняття державні органи не можна не згадати те, що в Конституції України здебільшого

вживається термін «орган державної влади», при цьому у ст. 59 Конституції України вжито термін «державний орган», а у частині другій ст. 5 Конституції України йдеться про орган держави [15]. З цього приводу Л.Р. Наливайко робить висновок, що терміни «державний орган» і «орган держави» є синонімічними і вживаються в юридичній літературі для позначення одного і того ж явища. Тому доцільно використовувати ці терміни як рівнозначні, тотожні [16, с.475]. Але існують позиції, що між цими поняттями існують розбіжності, в основі якої лежить правовий статус, визначений нормативно-правовими актами. Відповідно до цього твердження можна зазначити наступне, статус державного органу може бути визначений підзаконними актами, прийнятими на основі так званих статусних законів, натомість статус органів державної влади визначається виключно Конституцією України і (або) законами України [Error! Bookmark not defined., с.478]. Про можливість розмежування на цій підставі цих понять говорить В.Б. Авер'янов, але при цьому зауважує, що це штучне розмежування, яке зумовлене самим терміном «орган державної влади», який не має змістових особливостей порівняно з терміном «державний орган» [17, с.53].

В той же час, переважною є позиція вчених про синонімічність термінів «орган державної влади» і «державний орган» («орган держави») [Error! Bookmark not defined., с. 48; 18, с. 242; 19, с. 164; 20, 336].

Таким чином, поняття «орган державної влади», «державний орган» та «орган держави» в сучасній літературі та законодавстві України здебільшого вживаються як синоніми [Error! Bookmark not defined., с. 20].

Підводячи підсумок зазначеному, хотілось би відмітити, що державні органи мають характерні ознаки. Так, В. М. Протасов до ознак державної влади відносить: 1) державний характер; 2) публічний характер, тобто вона є не лише суспільною як і будь-яка інша влада, а здійснюється професійним апаратом, відмежованим від суспільства як об'єкта влади; 3) суверенний характер; 4) універсальність, тобто поширюється на всю територію країни та населення; 5) виключність прав на прийняття загальнообов'язкових правил поведінки; 6) постійність та безперервність [21].

У свою чергу, Т.В.Чехович зазначає, що умовно можна виділити дві групи основних елементів державної влади: елементи, що визначають її сутність та природу - суверенність, верховенство, незалежність і самостійність; інституційні елементи, що організаційно оформлюють державну владу та роблять її постійно функціонуючою та загальнообов'язковою, - державні органи та установи, а також правові норми [22].

М.І.Байтін, відносить до ознак державної влади: її здійснення відокремленим від суспільства спеціальним апаратом управління, спирання влади на силу примусу, податки [23].

В.Є.Чіркін виокремлює найбільш загальні риси органу держави: виконання публічних функцій, що включають регулятивні, координаційні та інші форми управлінської діяльності в певній сфері, галузі чи регіоні; визначення правового статусу даного органу вищестоящим державним органом; право приймати управлінські рішення у межах Конституції та закону; складна внутрішня структура, апарат органу часто складається з підрозділів (інших органів) і завжди з державних службовців відповідно до штатного розкладу даного органу; фінансування з державного бюджету; відповідальність і звітність перед органом державної влади, який створив цей орган [24].

У свою чергу О.Д.Гринь виокремлює наступні специфічні ознаки, які вказують на якісну індивідуальність державних органів: здійснюють державне управління; здійснюють завдання й функції держави в одній із конституційних форм державної діяльності; наділені повноваженнями державно-владного характеру [25, с. 12].

Узагальнюючи всі вищевикладені концепції вважаємо, що державний орган – це елементом апарату держави, який включено до механізму державної влади, виступає від імені держави, наділений державною владою, в межах встановленої нормативними актами компетенції, фінансується за рахунок державного бюджету, має складну внутрішню будову, діяльність якого направлена на задоволення публічного інтересу та виконання публічних зобов'язань відповідно до побільності роботи.

Щодо наведеного визначення необхідно уточнити, що механізм державної влади – це система державних владних органів та організацій, установ і підприємств, завдяки яким держава реалізує свої завдання і функції. Механізм державної влади характеризується наступними ознаками:

1) це система, що має визначену ієрархію, тобто підпорядкованість одних органів іншим в залежності від владних повноважень;

2) це система, яка має свою структуру, взаємопов'язану з кожним її елементом, яка діє на єдиних принципах для досягнення поставленої мети;

3) ця система органів та установ забезпечує найбільш ефективне управління державою;

4) фінансовою основою діяльності механізму держави є бюджетна система;

5) ця система реалізує завдання і функції держави визначеними організаційними, матеріальними і функціональними засобами, а в разі необхідності, застосуванням державного примусу [26].

Провідне місце в системі механізму державної влади надано апарату держави, який підкреслює владний характер його впливу на суспільні відносини, характеризує суттєву зацікавленість держави в реалізації її владних повноважень в усіх сферах [27, с. 89].

Поняття державного апарату тісно пов'язано з організацією державної влади та сутністю «апарату», який може розглядатись як у широкому, так і у вузькому аспекті. У широкому аспекті це поняття означає сукупність осіб, що займають відповідні посади в органах влади, та осіб, що підпорядковуються посадовим особам та

сприяють останнім у реалізації їх функцій [28, с. 167]. Щодо вузького аспекту, то він передбачає сукупність органів управління певною організацією та справами. У свою чергу державний апарат являє собою сукупність державних органів, за допомогою якої реалізується державна влада та функції держави [27, с. 86].

Державний апарат є структурованою категорією. Структура державного апарату знаходить свій вияв через його внутрішню будову, а також через порядок взаємодії та співвідношення складових його елементів.

До ознак апарату держави теоретики права відносять: а) його основний інституційний характер у державі, обтяженість державною владою, яку він уповноважений практично здійснювати; б) формування на основі єдиних принципів організації і діяльності, що забезпечує його системний характер; в) ускладненість системою органів; г) забезпечення його функціонування професійно підготовленими кадрами – державними службовцями; д) його функціонування в певних правових формах; е) необхідність забезпечення певними матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами; є) можливість застосування державного примусу [29, с. 145].

У той же час, державний орган, як елемент апарату держави наділений державною владою, яка означає здійснення управління суспільством від імені народу України на всій території держави за допомогою державного апарату, видання та доведення до реалізації загальнообов'язкових правових норм та представляє державу у зовнішніх відносинах [30, с. 18]. Таке визначення є результатом трактування публічної влади як різновиду влади в державі, що зосереджується у управлінні всією державною інфраструктурою, реалізовується переважно через спеціально утворений апарат управління і спрямовується на задоволення потреб економічно пануючого класу з урахуванням інтересів переважної більшості населення країни [27].

Висновки. Отже, державний апарат є структурованою категорією. Структура державного апарату знаходить свій вияв через його внутрішню будову, а також через порядок взаємодії та співвідношення складових його елементів.

Державний орган – це елементом апарату держави, який включено до механізму державної влади, виступає від імені держави, наділений державною владою, в межах встановленої нормативними актами компетенції, фінансує за рахунок державного бюджету, має складну внутрішню будову, діяльність якого направлена на задоволення публічного інтересу та виконання публічних зобов'язань відповідно до пробільності роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96- ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Поняття органу держави. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15253/>
3. Теорія держави і права: [навч. посіб.] / Бостан С. К., Гусарев С. Д., Пархоменко Л. М. та ін. К. : Видавничий центр «Академія», 2013, 348 с.
4. Теория государства и права / В. Н. Хропанюк; под ред. В. Г. Стрекозова. 2-е изд., доп., испр. М. : Дабахов, Ткачев, Димов, 1995. 377 с.
5. Теория держави і права / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков, В. П. Пастухов, В. О. Сумін, О. Д. Тихомиров; за заг. ред. В. В. Копейчикова. К. : Юрінформ, 1995. 192 с.
6. Теория государства и права: учебник для вузов по спец. «Правоведение» / А. И. Денисов, В. Д. Зорькин, А. А. Кененов и др.; под ред. А. И. Денисова. М. : Юрид. лит., 1980. 316 с.
7. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права. Академічний курс Підручник. К. : Юрінком Інтер, 2006. 317 с.
8. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Одеса : Юридична література, 2002. 264 с.
9. Лазарев В.В., Липень С.В. Теория государства и права. Москва, 1998. 472 с.
10. Державне управління та державна служба : словник-довідник / [уклад. О.Ю. Оболенський]. К. : КНЕУ, 2005. 480 с.
11. Жилин А.А. Учебник государственного права (Пособие к лекциям). Пг. : Тип. Б.М. Вольфа, 1916. Ч. 1. Общее учение о государстве в связи с основными началами иностранного государственного права. 429 с.
12. Кинг У Стратегическое планирование и хозяйственная политика і: пер. с англ. / Кинг У, Клиланд Д.; общ. ред. и предисл. Г. Б. Кочеткова. М. : Прогрессе, 1982. 399 с.
13. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства : учебник для вузов. Москва : НОРМА, 2004. 813 с.
14. Василевич Г.А. Конституционное право Республики Беларусь : учебник. Минск : УП «Кн. Дом» : ООО «Интерпрессервис». 832 с.
15. Ткач І. В. Поняття органу державної влади у контексті статей 1173–1175 Цивільного кодексу України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. 2(27). С. 18-23.
16. Наливайко Л.Р. Державний лад України: теоретико-правова модель. Харків : Право, 2009. 596 с.
17. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / [за заг. ред. В.Б.Авер'янова]. К. : Факт, 2003. 384 с.
18. Сухорукова А. Трансформація сучасного поняття «державні органи влади». Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Київ ; Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. Вип. 13. 302 с. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/ukrpolituk/3/29.pdf>
19. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. К. : Алерта, 2012. 524 с.

20. Кравченко В.В. Конституційне право України : навч. посіб. К. : Атіка, 2008. 590 с.
21. Протасов В. Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства: вопросы и ответы. М. : Новый Юрист, 1999. С. 118.
22. Чехович Т. В. Проблемні питання державної влади в Україні URL: <http://vuzliv.com/content/view/117/112>.
23. Байтин М. И. Государство и политическая власть . Саратов : СГУ, 1972. С. 139-144.
24. Чиркин В.Е. Государственное и муниципальное управление: Учебник. М. : Юрист, 2003. 342 с.
25. Гринь О.Д. Орган державної влади як складова державного апарату. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2014 № 11 том 1. С. 11-13.
26. Правознавство: навчальний посібник / В.І. Кунченко-Харченко, В.Г. Печерський, Ю.Ю. Трубін. Київ: Кондор, 2011. 472 с. URL: <https://pidru4niki.com/11750204/pravo/pravoznavstvo>
27. Лялюк О.Ю. Державний апарат як елемент механізму реалізації публічної влади. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. № 23. С. 81-92.
28. Проблемы общей теории права и государства / под ред. В. С. Нерсесянца. М. : Норма, 2004. С. 565.
29. Загальна теорія держави і права / за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. Х. : Право, 2002. 432 с.
30. Словарь терминов по теории государства и права: учеб. пособие / Н. И. Панов. Х. : Основа, 1997.

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy. [Constitution of Ukraine]. (1996, June 28). [Constitution of Ukraine]. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, 141. [in Ukrainian].
2. Poniattia orhanu derzhavy. [The concept of state authority]. Retrieved from: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15253/> [in Ukrainian].
3. Bostan, S. K., & Husariev, S. D., & Parkhomenko, L. M., et al. (2013). *Teoriia derzhavy i prava: navch. posib.* [The theory of state and law: textbook. aid.]. K. : Vydavnychiy tsentr «Akademiiia» [in Ukrainian].
4. Khropaniuk, V. N. (1995). *Teoriia hosudarstva y prava.* [Theory of State and Law]. M. : Dabakhov, Tkachev, Dymov [in Russian].
5. Kopieichikov, V. V. (Ed.). (1995). *Teoriia derzhavy i prava .* [Theory of State and Law]. K.: Yurinform [in Ukrainian].
6. Denysova, A. Y. (1980). *Teoriia hosudarstva y prava: uchebnyk dlia vuzov po spets. «Pravove- denye».* [The theory of state and law: a textbook for universities on special]. M. : Yuryd. lyt. [in Russian]
7. Zaichuk, O.V., & Onishchenko, N.M. (2006). *Teoriia derzhavy i prava. Akademichnyi kurs. Pidruchnyk.* [Theory of state and law. Academic course Textbook.]. K.: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
8. Rabinovych, P.M. (2002). *Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy.* [Fundamentals of the general theory of law and the state]. Odesa : Yurydychna literatura [in Ukrainian].
9. Lazarev, V.V., & Lypen S.V. (1998). *Teoriia hosudarstva y prava.* [The theory of state and law]. Moskva [in Russian]
10. Obolenskyi, O.Iu. (2005). *Derzhavne upravlinnia ta derzhavna sluzhba: slovnyk-dovidnyk.* [Public administration and public service: dictionary-reference book]. K. : KNEU [in Ukrainian].
11. Zhylyn, A.A. (1916). *Uchebnyk hosudarstvennoho prava (Posobye k lektsiyam).* Ph.: Volfa [in Russian]
12. Kynh, U. (1982). *Stratehicheskoe planyrovanye y khoziaistvennaia polityka yi: per. s anhl.* [Strategic planning and economic policy: trans. with English]. M.: Prohrese [in Russian]
13. Nersesians, V.S. (2004). *Obshchaia teoriia prava y hosudarstva : uchebnyk dlia vuzov.* [General theory of law and the state: a textbook for universities]. Moskva: NORMA [in Russian]
14. Vasylevych, H.A. (2005). *Konstytutsyonnoe pravo Respublyky Belarus : uchebnyk.* [Constitutional law of the Republic of Belarus: textbook]. Mynsk : UP «Kn. Dom» : OOO «Ynterpresservys» [in Russian]
15. Tkach, I. V. (2013). *Poniattia orhanu derzhavnoi vlady u konteksti statei 1173–1175 Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy.* [The concept of public authority in the context of Articles 1173–1175 of the Civil Code of Ukraine.]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*, 2(27), 18-23 [in Ukrainian].
16. Nalyvaiko, L.R. (2009). *Derzhavnyi lad Ukrainy: teoretyko-pravova model.* [State system of Ukraine: theoretical and legal model]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
17. Averianov, V.B. (2003). *Derzhavne upravlinnia: problemy administratyvno-pravovoi teorii ta praktyky* [Public administration: problems of administrative-legal theory and practice]. K. : Fakt [in Ukrainian].
18. Sukhorukova, A. (2008). *Transformatsiia suchasnoho poniattia «derzhavni orhany vlady».* [Transformation of the modern concept of "public authorities"]. *Suchasna ukrainska polityka*, 1. Retrieved from: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/ukropolituk/3/29.pdf> [in Ukrainian].
19. Skakun, O.F. (2012). *Teoriia derzhavy i prava : pidruchnyk.* [Theory of State and Law: a textbook]. K.: Alerta [in Ukrainian].
20. Kravchenko, V.V. (2008). *Konstytutsiine pravo Ukrainy : navch. posib.* [Constitutional law of Ukraine: textbook. way]. K. : Atika [in Ukrainian].
21. Protasov, V. N. (1999). *Teoriia prava y hosudarstva. Problemy teoryy prava y hosudarstva: voprosy y otvety.* [Theory of law and the state. Problems of the theory of law and the state: questions and answers]. M. : Novyi Yuryst [in Russian]

22. Chekhovych, T. V. Problemni pytannia derzhavnoi vlady v Ukraini. [Problematic issues of state power in Ukraine]. Retrieved from: <http://vuzliv.com/content/view/117/112> [in Ukrainian].
23. Baityn, M. Y. (1972). Hosudarstvo y polytycheskaia vlast. [State and political power]. Saratov : SHU
24. Chyrkyn, V.E. (2003). Hosudarstvennoe y munytsypalnoe upravlenye: Uchebnyk. [State and municipal administration: Textbook]. M. : Yuryst [in Russian]
25. Hryn, O.D. (2014). Orhan derzhavnoi vlady yak skladova derzhavnoho aparatu. [Public authority as a component of the state apparatus]. *Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*, 11, 11-13 [in Ukrainian].
26. Kunchenko-Kharchenko, V.I., & Pecherskyi, V.H., & Trubin Yu.Iu. (2011). Pravoznavstvo: navchalnyi posibnyk. [Jurisprudence: a textbook]. Kyiv: Kondor. Retrieved from: <https://pidru4niki.com/11750204/pravo/pravoznavstvo> [in Ukrainian].
27. Lialiyuk, O. Yu. (2012). Derzhavnyi aparat yak element mekhanizmu realizatsii publichnoi vlady. [The state apparatus as an element of the mechanism of realization of public power]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannya*, 23, 81-92 [in Ukrainian].
28. Nersesiants, V. S. (Ed.). (2004). Problemy obshchei teoryi prava y hosudarstva. [Problems of the general theory of law and the state]. M. : Norma [in Russian]
29. Tsvik, M. V., & Tkachenka, V. D., & Petryshyna, O. V. (2002). Zahalna teoriia derzhavy i prava. [General theory of state and law]. Kh. : Pravo [in Ukrainian].
30. Panov, N. Y. (1997). Slovar termynov po teoryi hosudarstva y prava: ucheb. posobyе. [Dictionary of terms in the theory of state and law: textbook. manual]. Kh. : Osnova [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 19.10.2019

УДК 342.9(045)

Кирилук Надія Дмитрівна,
спеціаліст правознавства
Державний університет інфоаструктури та технологій

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розглядаються особливості адміністративно-правового регулювання цивільної авіації. Відносини, що виникають у зв'язку з використанням повітряного простору за допомогою повітряних суден мають особливий характер і дістали назву цивільна авіація. В статті розкриваються нормативні та організаційно-правові засади регулювання сфери цивільної авіації. Визначаються пріоритетні напрямки розвитку відносно у сфері цивільної авіації. Подаються функції та методи регулювання організаційно-правових засад у сфері цивільної авіації. Систематизується практична частина регулювання цивільної авіації державними органами виконавчої влади.

Сутність адміністративно-правового регулювання характеризується на думку автора наявністю об'єкту, мети, завдань, функцій та принципів. функціями адміністративно-правового регулювання цивільної авіації слід розуміти комплекс взаємопов'язаних напрямків діяльності щодо здійснення цілей та інтересів розробників, виробників авіаційної техніки, повітряних перевізників та їх клієнтів, що стандартизовані різноманітними інструкціями, правилами та порядками. Використовуючи загальні положення представників теорії права та доктринальні погляди вчених-адміністративістів автор надає власне визначення адміністративно-правового регулювання цих відносин. Також надано авторські дефініції об'єкту, мети, завданням, функціям та принципам адміністративно-правового регулювання цивільної авіації.

Щодо принципів адміністративно-правового регулювання цивільної авіації, то їх можна визначити як елемент вихідних засад розвитку і функціонування взагалі історично визначених правових систем, що мають спрямовуюче значення для галузі, становлять своєрідну систему координат та напрями щодо позитивних закономірностей її розвитку, визначають характер та природу механізму адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, які виникають у процесі діяльності фізичних та юридичних осіб у галузі авіації та/або організації повітряного руху України.

Ключові слова: цивільна авіація, адміністративно-правове регулювання, об'єкт, мета, завдання, функції, принципи.

Kyrylyuk N. ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF CIVIL AVIATION OF UKRAINE

The article considers the features of administrative and legal regulation of civil aviation. The relationship arising from the use of airspace by aircraft is of a special nature and is called civil aviation. The article reveals the normative and organizational and legal principles of regulation of civil aviation. The priority directions of development of relations in the field of civil aviation are determined. The functions and methods of regulation of organizational and legal bases in the field of civil aviation are given. The practical part of regulation of civil aviation by state executive bodies is systematized.

The essence of administrative and legal regulation is characterized, in the author's opinion, by the presence of the object, purpose, tasks, functions and principles. functions of administrative and legal regulation of civil aviation should be understood as a set of interrelated activities to achieve the goals and interests of developers, aircraft manufacturers, air carriers and their customers, standardized by various instructions, rules and procedures. scientists-administrators, the author provides his own definition of administrative and legal regulation of these relations. The author's definitions of the object, purpose, tasks, functions and principles